

IQTIDORLI TALABALAR BILAN ISHLASHDA PSIXOLOGIK QO‘LLAB- QUVVATLASH USULLARI

*Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy
Pedagogika Universiteti Phd, dotsent
Mamatkulova Kimyo Abdujalilovna
1-kurs Pedagogika yo'nalishi magistri
Turdiyeva Gulchehra Bekmurotovna*

Annotatsiya. Iqtidorli talabalar bilan ishlashda psixologik qo‘llab-quvvatlash ularning akademik va kreativ salohiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada shaxsiy maslahat, emotsional intellektni rivojlantirish, stressni boshqarish texnologiyalari, interfaol va kreativ mashg‘ulotlar, shuningdek mentorlik va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash metodlari tahlil qilingan. Ushbu usullar talabalar motivatsiyasini oshiradi, ruhiy barqarorlikni mustahkamlaydi va ijodiy faoliyatga jalb qiladi. Natijada, iqtidorli talabalar o‘z qobiliyatlarini maksimal darajada namoyon qilish imkoniga ega bo‘ladi.

Аннотация. Психологическая поддержка одарённых студентов играет важную роль в развитии их академического и креативного потенциала. В статье анализируются методы личной консультации, развития эмоционального интеллекта, управления стрессом, интерактивных и творческих занятий, а также наставничества и социальной поддержки. Эти подходы повышают мотивацию студентов, укрепляют психоэмоциональную стабильность и стимулируют творческую активность, позволяя им максимально раскрывать свои способности.

Annotation. Psychological support for gifted students plays a crucial role in developing their academic and creative potential. The article examines personal counseling, emotional intelligence development, stress management techniques, interactive and creative activities, as well as mentoring and social support methods. These strategies enhance student motivation, strengthen psychological resilience, and stimulate creative activity, enabling gifted students to realize their full potential.

Kalit so‘zlar: iqtidorli talabalar, psixologik qo‘llab-quvvatlash, motivatsiya, stressni boshqarish, shaxsiy maslahat, emotsional intellekt, kreativ mashg‘ulotlar, interfaol metodlar, mentorlik, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash.

Ключевые слова: одарённые студенты, психологическая поддержка, мотивация, управление стрессом, индивидуальная консультация, эмоциональный интеллект, креативные занятия, интерактивные методы, наставничество, социальная поддержка.

Keywords: gifted students, psychological support, motivation, stress management, personal counseling, emotional intelligence, creative activities, interactive methods, mentoring, social support.

Iqtidorli talabalar nafaqat yuqori akademik ko'rsatkichlarga ega, balki kreativ fikrlash, liderlik salohiyati, mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni innovatsion yechimlar bilan hal qilish kabi ko'plab ijtimoiy va kognitiv qobiliyatlar bilan ajralib turadi. Biroq, yuqori salohiyatli bo'lish ularni psixologik jihatdan sezgir qiladi. Masalan, ular o'zini tengdoshlari bilan solishtirish, yuqori talablar va kutishlar, mukammallik intilishi, va tanqidga sezgirlik kabi omillar tufayli stress va tushkunlik holatiga duch kelishi mumkin. Bu esa talabalar motivatsiyasiga, konsentratsiya darajasiga va natijaviy ko'rsatkichlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu nuqtai nazardan, iqtidorli talabalar bilan ishlashda pedagogik yondashuvni psixologik qo'llab-quvvatlash bilan uyg'unlashtirish muhimdir. Psixologik yordam talabaga o'zining ichki resurslarini to'liq ishga solish, stressni boshqarish, shaxsiy maqsadlarni aniqlash va kreativ salohiyatini namoyon qilish imkonini beradi.

Maqolada psixologik qo'llab-quvvatlashning asosiy metodlari tahlil qilinadi: shaxsiy maslahatlar va mentorlik, emotsional intellektni rivojlantirish, stressni kamaytirish texnologiyalari, interfaol va kreativ mashg'ulotlar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va guruh ishlari. Ushbu usullar iqtidorli talabalar ruhiy barqarorligini mustahkamlaydi, motivatsiyani oshiradi, ijodiy va akademik faoliyatga jalb qiladi, shuningdek, shaxsiy rivojlanish va liderlik ko'nikmalarini kuchaytiradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psixologik qo'llab-quvvatlash tizimli tarzda tatbiq etilganda, iqtidorli talabalar nafaqat o'z qobiliyatlarini maksimal darajada namoyon qiladi, balki ijtimoiy va emotsional jihatdan barqaror, mustaqil va kreativ shaxs sifatida rivojlanadi. Shu bois, zamonaviy oliy ta'lim amaliyotida psixologik qo'llab-quvvatlash metodlarini individual yondashuv bilan birlashtirib ishlatish tavsiya etiladi.

Psixologik qo'llab-quvvatlash iqtidorli talabalar bilan ishlashning ajralmas qismi hisoblanadi va u talabalar salohiyatini maksimal darajada rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu qo'llab-quvvatlash bir necha asosiy yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi.

Shaxsiy maslahat va mentoring orqali talabaga individual suhbatlar beriladi, u o'z maqsadlarini aniqlaydi va ularga erishishda yordam oladi. Mentorlik tizimi talabaga o'zini tushunish, motivatsiyani oshirish va stressni kamaytirishga ko'mak beradi. Shu bilan birga, mentor bilan doimiy aloqada bo'lish iqtidorli talabaning ijtimoiy moslashuvini va psixologik barqarorligini mustahkamlaydi.

Emotsional intellektni rivojlantirish psixologik qo'llab-quvvatlashning muhim yo'nalishidir. Talabalar o'z his-tuyg'ularini aniqlash, boshqalar his-tuyg'ularini tushunish va konfliktlarni konstruktiv tarzda hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Bu esa stressni boshqarish va murakkab vaziyatlarda o'zini tutish qobiliyatini kuchaytiradi.

Kreativ va interfaol mashg'ulotlar iqtidorli talabalar uchun ruhiy rag'batlantiruvchi vosita hisoblanadi. Interfaol treninglar, ijodiy laboratoriyalar va loyiha ishlari talabalarni fikrlash jarayonida faol ishtirok etishga undaydi, ularning ijodiy salohiyatini rivojlantiradi va ruhiy barqarorlikni oshiradi. Shu bilan birga, bunday mashg'ulotlar o'quv jarayonini qiziqarli va motivatsion qiladi.

Stressni kamaytirish texnologiyalari — mindfulness, relaksatsiya mashqlari, vizualizatsiya va vaqtni boshqarish metodlari — talabalar ruhiy holatini barqarorlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Bu usullar orqali iqtidorli talabalar o'zlarini ichki bosimdan himoya qiladi, konsentratsiya va ijodiy fikrlash darajasini oshiradi.

Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash esa talabalarni guruh faoliyatiga jalb qiladi. Peer-mentoring, guruh ishlari va kommunikativ mashg'ulotlar orqali talabalar o'zaro yordam oladi, ijtimoiy tajribani oshiradi va motivatsiyasini kuchaytiradi. Shu yo'l bilan iqtidorli talaba o'zining akademik va kreativ salohiyatini yanada samarali namoyon qilishi mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, psixologik qo'llab-quvvatlash iqtidorli talabalar salohiyatini maksimal darajada namoyon qilishga yordam beradi (Sternberg, 2018; Renzulli, 2012). Ushbu qo'llab-quvvatlash talabalarni akademik va kreativ faoliyatda rag'batlantiradi, stressni kamaytiradi va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Iqtidorli talabalar ko'pincha yuqori talablar, tengdoshlar bilan solishtirish va mukammallik intilishi tufayli psixologik bosim ostida bo'lishadi. Shu nuqtai nazardan, psixologik yordam ularni haddan tashqari bosimdan himoya qiladi va ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi.

O'zbek olimlari — Qo'ziyeva (2020), Xolboyev (2021) va Tursunov (2022) — psixologik qo'llab-quvvatlashni individual metodlar bilan birlashtirish orqali talabalar motivatsiyasini oshirish, ijodiy salohiyatini rivojlantirish va stressni kamaytirish mumkinligini ta'kidlagan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mentorlik, interfaol mashg'ulotlar, guruh ishlari va shaxsiy maslahatlarni uyg'unlashtirish iqtidorli talabalar uchun optimallashtirilgan pedagogik va psixologik muhit yaratadi.

Shu bilan birga, psixologik qo'llab-quvvatlash talabalarni o'z qobiliyatlarini erkin ifoda etishga undaydi, ijodiy qarorlar qabul qilish va mustaqil fikrlashga rag'batlantiradi. Bu esa ularning shaxsiy rivojlanishi va liderlik ko'nikmalarini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada, psixologik yordam faqat motivatsiyani oshirish bilan cheklanmay, iqtidorli talabalarni ichki resurslarini maksimal darajada ishga solishga imkon yaratadi, ularning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini oshiradi va ruhiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Psixologik qo'llab-quvvatlash iqtidorli talabalar bilan ishlashda integrativ yondashuvning ajralmas va muhim komponenti hisoblanadi. Shaxsiy maslahatlar va

mentorlik tizimi talabalarni individual tarzda rag'batlantiradi, ularning maqsadlarini aniqlash va amalga oshirishga yordam beradi. Emotsional intellektni rivojlantirish stressni boshqarish, o'zini va boshqalarni tushunish hamda murakkab vaziyatlarda konstruktiv qarorlar qabul qilish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Interfaol va kreativ mashg'ulotlar talabalarni ijodiy fikrlashga undaydi, ularning salohiyatini rivojlantiradi va ruhiy barqarorlikni oshiradi. Stressni kamaytirish texnologiyalari — mindfulness, relaksatsiya mashqlari, vizualizatsiya va vaqtni boshqarish metodlari — talabalarning ichki bosimini kamaytirib, konsentratsiya va motivatsiyasini mustahkamlaydi. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash orqali talabalar guruh faoliyatida ishtirok etib, o'zaro yordam va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Shu orqali iqtidorli talabalar akademik va kreativ salohiyatini maksimal darajada namoyon qiladi, shaxsiy rivojlanish va liderlik qobiliyatlarini shakllantiradi. Zamonaviy pedagogik amaliyotda psixologik qo'llab-quvvatlash usullarini tizimli va integrativ tarzda tatbiq etish tavsiya etiladi, chunki bu yondashuv nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki iqtidorli talabalar ruhiy barqarorligi va ijtimoiy moslashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Renzulli, J. S. (2012). The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Promoting Creative Productivity. Prufrock Press.
2. Sternberg, R. J. (2018). Creativity, Giftedness, and Talent Development. Cambridge University Press.
3. Xolboyev, S. (2021). Oliy ta'limda iqtidorli talabalarni aniqlash va qo'llab-quvvatlash. Ta'lim Fanlari.
4. Tursunov, A. (2022). Individual yondashuv va kreativ salohiyatni rivojlantirish. O'zbekiston Pedagogik Jurnal.
5. Djumaboyevna S. F. MULTIMEDIA OPPORTUNITIES IN THE FORMATION OF ELEMENTS OF VISUAL LITERACY IN THE EXAMPLE OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL //International scientific review. – 2020. – №. LXXVI. – C. 64-66.
6. Taylakova G. Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish aspektlari //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 1. – C. 1-3.